EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 29.7.2024.
COM(2024) 322 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Pirmais ziņojums par to, kā tiek īstenots daudzgadu plāns zvejniecībām, kas izmanto demersālos krājumus Vidusjūras rietumu daļā

{SWD(2024) 195 final}

SECINĀJUMI

Kopš pieņemts daudzgadu pārvaldības plāns zvejniecībām, kas izmanto demersālos krājumus Vidusjūras rietumu daļā ("plāns")[1], ir izveidojies pilnvērtīgs ES satvars, kas ietver kontroles mehānismus, kuri darbojas kuģa līmenī un dalībvalsts līmenī. Piecu gadu pārejas periodā[2] zvejas radītais noslogojums ir samazinājies, un lielākā daļa zvejniecību sajutusi pozitīvu efektu. 2020. gadā zvejas izraisītā zivju mirstība tikai 5 % demersālo krājumu (vienā no 20) bija tuva maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam atbilstošai mirstībai (F_{MSY}). Tagad zvejas izraisītā mirstība F_{MSY} līmenī ir 28 % krājumu, par kuriem pieejams analītisks novērtējums, bet 57 % minēto krājumu strauji atjaunojas un tuvojas F_{MSY}. Uzlabojumi panākti, ieinteresētās personas aktīvi iesaistot reģionalizācijas procesā, kas vērsts uz krājumu biomasas – zvejnieku ekonomiskās bāzes – palielināšanu. Tomēr daži krājumi, piemēram, heka krājumi un viens Norvēģijas omāra krājums, vēl aizvien tiek pamatīgi pārzvejoti, taču tas jāskata gadu gadiem ilgušas pārzvejas un vides pārmaiņu kontekstā.

Ieinteresētās personas un dalībvalstis apspriešanās gaitā atzinīgi novērtēja ieinteresēto personu un zinātnieku **saziņu**, kas kopš plāna pieņemšanas kļuvusi **aktīvāka**. Tomēr viedokļi par plānu dalījās. Dalībvalstis ar gandarījumu atzīmēja, ka plāns ir radījis jaunu kultūru Vidusjūras zvejniecībās. Tās pauda atbalstu koordinētas pārvaldības satvaram, kas sagādājis labāku saskaņošanu un vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Tomēr Vidusjūras konsultatīvā padome (*MedAC*) uzskata, ka vērtēt plāna rezultātus vēl ir pāragri. Zvejas industrija lūdz sociālekonomisku apsvērumu dēļ iesaldēt traleru zvejas piepūles režīmu un termiņu, līdz kuram jāsasniedz plāna 4. panta 1. punktā minētais F_{MSY} mērķis, atlikt uz 2030. gadu. Savukārt nevalstiskās organizācijas (NVO) aicina turpināt plāna īstenošanu un rīkoties, lai uzlabotu zvejas rīku selektivitāti, zvejas kontroli un uzraudzību.

Komisija uzskata, ka plāns ir **lietderīgs satvars, kas palīdz īstenot kopējo zivsaimniecības politiku**[3] un, vēlākais, līdz 2025. gada 1. janvārim sasniegt F_{MSY}. Piecu gadu pārejas periodā ar plānu ir panākta labāka zvejniecību kontrole, piemēram, uzturot ikgadējus atļauju saņēmušo kuģu sarakstus un pieņemot tādus saglabāšanas pasākumus kā rezultatīvi zvejas aizlieguma apgabali. Plānā paredzēti arī vairāki elastības pasākumi, kas palīdz nozarei pāriet uz ilgtspējīgāku praksi, piemēram, zvejas piepūles pārvietošana un alternatīvi zvejas aizlieguma apgabali. Tālākajā plāna īstenošanā pēc 2025. gada būs iespējams rēķināties ar to, ka ieinteresētās personas ir sekmīgo pielāgojušās ES satvaram un tā noteikumiem, kas radījuši vienlīdzīgus konkurences apstākļus un pārredzamību.

Plāns ir atvieglojis vienošanos par zvejas iespējām, izvirzot skaidru, līdz 2025. gada 1. janvārim sasniedzamu mērķi, kas jāņem vērā gan Komisijai, kad tā izstrādā savus priekšlikumus, gan Padomei, kad tā pieņem lēmumus. Pateicoties plānam, traleru zvejas piepūle 2020.–2024. gadā ir

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1022 (2019. gada 20. jūnijs), ar kuru izveido daudzgadu plānu zvejniecībām, kas izmanto bentiskos krājumus Vidusjūras rietumu daļā, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 508/2014 (OV L 172, 26.6.2019., 1. lpp.).

[2] Noteikts plāna 4. panta 1. punktā.

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1380/2013 (2013. gada 11. decembris) par kopējo zivsaimniecības politiku (OV L 354, 28.12.2013., 22. lpp.).

sarukusi par 40 %. 2022. gadā lēmums par zvejas iespējām tika pilnveidots un paplašināts, lai iekļautu papildinošus pasākumus, proti, āķu jedu kuģiem iedalāmo zvejas iespēju maksimumu, kas palīdz ierobežot nārstojošu heku zvejas izraisītu mirstību, un divu garneļu sugu nozvejas limitus, kas palīdz paātrināt to atjaunošanos. Turklāt kopš 2022. gada ir ieviests unikāls mehānisms, ar kuru nodrošina papildu elastību, tralerus atalgojot ar papildu zvejas dienām, ja tie pieņem rezultatīvus zvejas aizlieguma apgabalus, kas domāti zivju mazuļu aizsardzībai, vai izmanto selektīvākus zvejas rīkus. Plānā iekļauti arī pasākumi, kuru mērķis ir, nosakot pagaidu zvejas aizlieguma apgabalus, samazināt zveju nārsta sezonā.

Ar šo pasākumu kombināciju plāns ir ļāvis visām demersālajām zvejniecībām turpināt darbu, lai gan mazākā apjomā, un vienlaikus palīdzējis krājumiem atjaunoties. Lielākā daļa demersālo krājumu tagad ir uz atjaunošanās ceļa. Daži krājumi, piemēram, **svītrainā jūrasbarbe Lionas līcī**, ir pilnībā atjaunojušies un nu ir ilgtspējīgā līmenī gan zvejas izraisītas zivju mirstības, gan biomasas ziņā. Tas panākts, Padomei pieņemot mazākas zvejas iespējas un dalībvalstīm nosakot lielus zvejas aizlieguma apgabalus.

Plāna pavēris iespēju **pāriet uz veselīgiem zivju krājumiem, veicot papildinošus pasākumus un ieviešot stimulus, kas paātrina krājumu atjaunošanos un nozares pāreju uz ilgtspēju**. Tā kā plāna pārejas periods beidzas un nozare atgūstas no Covid-19 krīzes un degvielas krīzes radītajām būtiskajām problēmām, pārvaldības plāns dod rezultātus. Lielākā daļa krājumu tiek apzvejoti tuvu F_{MSY} līmenim vai strauji atjaunojas. Dalībvalstīs, kas uzlabojušas līdzsvaru starp zvejas kapacitāti un zvejas iespējām, flotes segmenti ir kļuvuši ienesīgāki.

Tomēr neviendabīgās demersālo krājumu attīstības tendences un šo zvejniecību rentabilitāti ietekmē arī dalībvalstu kavēšanās un nepietiekama līdzatbildība, par ko liecina, piemēram, zivju mazuļu nozveju palielināšanās, strukturāls kapacitātes pārpalikums, dvīņu traleru[4] izmantojuma pieaugums, kā arī kontroles un izpildes panākšanas nepilnības dažās dalībvalstīs. **Komisija uzskata, ka nelīdzsvarotība starp zvejas iespējām un flotes kapacitāti ir mazinājusi plāna pozitīvo devumu un aizkavējusi krājumu atjaunošanos, krietni iedragājot zvejnieku iztikas līdzekļus**. Tomēr Komisija atzīst zvejas sektora un ieinteresēto personu pastāvīgos centienus samazināt zivju krājumu noslogojumu, pamatojoties uz zinātniskiem ieteikumiem. Komisija bieži ir mudinājusi dalībvalstis vākt kvalitatīvus datus un nodrošināt, ka zinātnieki no trim attiecīgajām dalībvalstīm (Spānijas, Francijas un Itālijas) dod zinātnisku ieguldījumu plānā.

Plānā paredzēts īpašs ES fondu[5] atbalsts, kas nav ticis pilnībā izmantots, lai palīdzētu sektoram pāriet uz ilgtspējīgāku praksi. Plāna aptverto flotu **sociālekonomiskā attīstība** kopš 2020. gada ir bijusi ierobežota Covid-19 pandēmijas un augošo degvielas cenu dēļ. Taču dažu sugu izkrāvumu vērtība ir augusi, un ieinteresētās personas kopš 2022. gada ir ziņojušas par lielāku

[4] To nozveja uz zvejas piepūles vienību ir lielāka nekā durvju traļiem.

[5] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011 (OV L 149, 20.5.2014., 1. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1139 (2021. gada 7. jūlijs), ar ko izveido Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un groza Regulu (ES) 2017/1004 (OV L 247, 13.7.2021., 1. lpp.).

rentabilitāti. Tomēr paredzams, ka vides stāvoklis, arī klimata pārmaiņu sekas, noplicinātie heka krājumi un vispārējā ekonomiskā situācija flotes rentabilitāti būs negatīvi ietekmējuši skarbāk nekā plānā paredzētie pasākumi. Šajā kontekstā plāna mērķis **nodrošināt zvejas ilgtspēju, lielāku zivju blīvumu un lielākas zivis** ir labākais veids, kā uzlabot flotes sniegumu un tādējādi stiprināt sektora ekonomiku.

Izmaiņas Vidusjūras rietumu daļas vidē un tās demersālajos krājumos izriet no ilgtermiņa tendencēm, kuru pavēršana pretējā virzienā prasīs laiku[6]. Daudzus gadus Vidusjūras zvejniecības ir saskārušās ar nelīdzsvarotību starp zvejas iespējām un zvejas kapacitāti. Tā rezultātā daži krājumi, piemēram, heka un Āfrikas dziļūdens garneles krājumi, ir tikuši pārmērīgi izmantoti un to biomasa ir maza. Lai gan plāns zvejas radīto noslogojumu ir samazinājis un ieinteresētajām personām nodrošinājis lielāku paredzamību, nākamajos gados arvien biežāk varētu izpausties citi vides faktori, piemēram, ūdens sasilšana. Attiecībā uz heka krājumiem zinātnieki pēta, kā šīs sugas vairošanos ietekmē okeāna karstuma viļņi, barības vielu nodrošinājuma izmaiņas un okeāna augšējo slāņu stratifikācija ar augstāku ūdens virsas temperatūru un sāļuma līmeni.

Komisija uzskata, ka sarežģītie, tomēr ilgtspēju veicinošie Padomes lēmumi par Vidusjūras rietumu daļas krājumiem bija iespējami tieši tāpēc, ka bija ieviests plāns. Tas ir nodrošinājis, ka patlaban visas zvejniecības vai nu tiek pārvaldītas saskaņā ar F_{MSY}, strauji atjaunojas, lai sasniegtu F_{MSY}, vai ka no 2025. gada var ieviest pasākumus, lai tās ātri sasniegtu F_{MSY}. Tāpēc Komisija secina, ka plāns nodrošina **stabilu ilgtermiņa instrumentu, ar ko Vidusjūras rietumu daļā tiek īstenota kopējā zivsaimniecības politika**. Tas nodrošina lielāku noteiktību, pārredzamību un paredzamību un veido zvejas industrijas un palīgnozaru ilgtermiņa rentabilitātes pamatu.

[6] Sk. *FAO*. 2023. *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries 2023 – Special edition*. Vidusjūras Vispārējā zivsaimniecības komisija, Roma, un *The 2023 Mediterranean Quality Status Report and a Renewed Ecosystem Approach Policy in the Mediterranean*.

1. IEVADS

Eiropas Parlaments un Padome 2019. gadā pieņēma daudzgadu pārvaldības plānu zvejniecībām, kas izmanto demersālos krājumus Vidusjūras rietumu daļā[7]. Plāna 17. panta 2. punktā teikts, ka Komisijai reizi trijos gados ir jāziņo abiem likumdevējiem par plāna rezultātiem un ietekmi uz krājumiem un zvejniecībām, kuras tos izmanto. Šajā ziņojumā ir sniegts pirmais pārskats par plāna īstenošanā panākto progresu.

Plāna mērķi ir šādi: veicināt kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) mērķu sasniegšanu[8]; zivju krājumus atjaunot un uzturēt virs ilgtspējīga līmeņa; veicināt izmetumu izskaušanu un izkraušanas pienākuma īstenošanu; īstenot ekosistēmisku pieeju un minimalizēt zvejas ietekmi uz jutīgām dzīvotnēm un aizsargājamajām sugām.

Plāns aptver zvejas mērķsugas – heku, svītraino jūrasbarbi, Norvēģijas omāru, sārto dziļūdens garneli, Āfrikas dziļūdens garneli, sarkano milzu garneli – un demersālo jauktu sugu zvejniecību piezvejas sugas. Nosauktās mērķsugas veido aptuveni 20 % no visām nozvejām Vidusjūras rietumu daļā.[9]

Plānā skaidri paredzēts, kā jānosaka zvejas iespējas, lai krājumos, par kuriem pieejams zinātnisks novērtējums, sasniegtu un uzturētu zvejas izraisītu zivju mirstību, kas atbilst maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam (F_{MSY}). Plāns pirmo reizi tika piemērots 2020. gada zvejas sezonā, kad sākās piecu gadu pārejas periods, kas bija saistīts ar flotu sociālekonomisko specifiku. Šajā pārejas periodā zvejas izraisītas zivju mirstības mērķapjoms, kas noteikts, pamatojoties uz labākajiem pieejamiem zinātniskajiem ieteikumiem, iezīmēja veidu, kā vēlākais līdz 2025. gada 1. janvārim sasniegt F_{MSY}. No 2025. gada Padomei zvejas iespējas jānosaka, balstoties uz zinātniski pamatotu zvejas izraisītas zivju mirstības vērtību diapazonu saskaņā ar F_{MSY}. Plānā ir iekļauti arī īpaši noteikumi, kas pilnvaro Komisiju pieņemt deleģētos aktus, jo īpaši par izkraušanas pienākumu.

Kopš 2020. gada Padomes regulās par zvejas iespējām tiek noteikti ikgadējie traleru zvejas piepūles limiti. Kopš 2022. gada šajās regulās tiek iekļauts arī zvejas piepūles maksimums, kas piemērojams āķu jedu kuģiem, divu garneļu sugu maksimālās nozvejas limiti un mehānisms, kas atalgo ilgtspējīgas prakses.

2. NORISES ATTIECĪGAJĀS JOMĀS

Šā pirmā ziņojuma pamatā ir mērķorientēta apspriešanās ar ieinteresētajām personām[10], jaunākie Zivsaimniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komitejas (ZZTEK) ziņojumi par

[7] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1022 (2019. gada 20. jūnijs), ar kuru izveido daudzgadu plānu zvejniecībām, kas izmanto bentiskos krājumus Vidusjūras rietumu daļā, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 508/2014 (OV L 172, 26.6.2019., 1. lpp.).

[8] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1380/2013 (2013. gada 11. decembris) par kopējo zivsaimniecības politiku (OV L 354, 28.12.2013., 22. lpp.).

[9] *Stock assessments in the Western Mediterranean Sea* (STECF 23-09).

[10] Apspriešanā iesaistītās ieinteresētās personas bija Vidusjūras rietumu daļas dalībvalstu grupa (*PescaMed*), Vidusjūras konsultatīvā padome un tās locekļi. Anketa un atbildes ir atrodamas šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2024)195.

attiecīgajiem krājumiem Vidusjūras rietumu daļā[11], ZZTEK analīze par izkraušanas pienākumu[12] un Komisijas rīcībā esošā informācija. Galvenā uzmanība ziņojumā pievērsta pārmaiņām, kas četru pilnu īstenošanas gadu laikā norisinājušās šādās jomās: zvejas apjomi un papildinošie pasākumi, sociālekonomiskie aspekti, izkraušanas pienākums un nevēlamu nozveju minimalizēšana; zvejas radītā jutīgu dzīvotņu un aizsargājamo sugu ietekmējuma minimalizēšana un, visbeidzot, reģionālā sadarbība.

2.1. ZVEJAS APJOMI UN PAPILDINOŠIE PASĀKUMI, KAS PIEMĒROJAMI JAUKTU SUGU ZVEJNIECĪBĀS

- **KRĀJUMU STĀVOKLIS**

20 gadus pirms plāna stāšanās spēkā zivju biomasa samazinājās, savukārt zvejas radītais noslogojums un flotes kapacitāte saglabājās augstā līmenī[13]. Kopš 2019. gada ZZTEK ir sagatavojusi novērtējumus par 20 demersālajiem krājumiem Vidusjūras rietumu daļā, un tie liecina, ka zvejas izraisīta zivju mirstība samazinās un vairāk nekā pusei krājumu stāvoklis vērā ņemami uzlabojies. Tas bija iespējams, pateicoties dalībvalstu un ieinteresēto personu centieniem uzlabot datu vākšanu un labi pārvaldīt zivju krājumus.

Jaunākais ZZTEK novērtējums liecina, ka četri no 20 krājumiem tiek apzvejoti tuvu F_{MSY} līmenim vai F_{MSY} līmenī, astoņi krājumi, par kuriem pieejams daudz datu, uzrāda straujas atjaunošanās pazīmes, un tikai divi krājumi (heks un Norvēģijas omārs Spānijas ūdeņos) joprojām tiek krietni pārzvejoti[14]. Turklāt piesardzīgu ieteikumu ZZTEK sniedza tikai par pieciem krājumiem, un viens no tiem ir *ICES* 5. kategorijas ieteikums, kas nozīmē, ka pieejami tikai dati par izkrāvumiem vai ka nozvejas datu laikrindas ir ļoti īsas[15]. No 10 pārzvejotajiem krājumiem septiņos pāreja uz F_{MSY}, kas jāsasniedz līdz 2025. gadam, kavējas, bet trīs krājumu gadījumā pāreja uz F_{MSY} norit strauji. Attiecībā uz sešiem krājumiem, par kuriem analītiska novērtējuma nav, nav arī atskaites punkta, pēc kura novērtēt krājumu stāvokli attiecībā pret F_{MSY}.

Plāns ir labvēlīgi ietekmējis[16] vairākas zvejniecības, tāpēc krājumi kļuvuši veselīgāki. Tomēr krājumu biomasas sakarā ZZTEK uzskata, ka zvejas izraisītas zivju mirstības samazinājumam līdzvērtīgs pieaugums vēl nav sasniegts. ZZTEK uzskata, ka heka (ilgdzīvojoša suga) biomasas apjomi vidējā termiņā būs mazāki par piesardzīgu rādītāju pat tad, ja vispār netiks zvejots. ZZTEK vērtē, ka heka nozvejas Spānijas un Francijas ūdeņos ir palielinājušās, attiecīgi biomasa saglabājas maza un kopš plāna pieņemšanas, visticamāk, ir mazāka par limita references rādītāju, kuru nesasniedzot krājumam var būt samazināta reproduktīvā spēja (B_{lim}). ZZTEK uzskata, ka dvīņu traļu intensīvāka izmantošana un lielāks heka mazuļu nozvejas apjoms mazina krājumu atjaunošanās iespējas. Tā kā heka biomasa ir ļoti maza, zvejas piepūles režīmā tā varētu izrādīties

[11] Pieejami ZZTEK ziņojumos EWG 23-09 un EWG 23-11, ZZTEK — Eiropas Komisija (europa.eu).
[12] *Evaluation of Joint Recommendations on the landing obligation and on Technical Measures Regulation* (STECF-23-04 un 23-06).
[13] ZZTEK 75. plenārsēdes ziņojums (STECF-PLEN-24-01).
[14] *Stock assessments in the Western Mediterranean Sea* (STECF-23-09).
[15] *ICES*, 2022, *Advice on fishing opportunities*, *ICES* Padomdevējas komitejas ziņojums, 2022. *ICES Advice 2022*, 1.1.1. iedaļa, https://doi.org/10.17895/ices.advice.19928060.
[16] Detalizēta ZZTEK analīze par krājumu stāvokli dota šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2024)195.

tā dēvētā kritiskā suga. Attiecībā uz abiem heka krājumiem, kuru biomasa ir mazāka par B_{lim}, ZZTEK 2023. gada analīzē tika ieteikts zvejas izraisīto mirstību drastiski samazināt, lai heka krājumi sasniegtu drošus apjomus.

- **NOTEIKUMI, KAS REGLAMENTĒ ZVEJAS IESPĒJU NOTEIKŠANU**

Kopš 2019. gada tiek īstenots plāna pārejas posms. Zvejas iespējas tiek noteiktas, pamatojoties uz plāna 7. pantu par traleru maksimālo pieļaujamo zvejas piepūli, un tiek papildinātas ar tehniskiem vai saglabāšanas pasākumiem, kas īstenojami, lai vēlākais līdz 2025. gada 1. janvārim sasniegtu F_{MSY}. Pārejas periodā, nosakot zvejas iespējas krājumiem, par kuriem pieejams analītisks novērtējums, F_{MSY} vērtību diapazons netiek izmantots. Komisijas mērķis bija zvejas iespējas ierosināt, pamatojoties uz labākajiem pieejamajiem zinātniskajiem ieteikumiem, un tādā veidā nodrošināt, ka zvejas izraisītas zivju mirstības vērtības vēlākais līdz 2025. gada 1. janvārim sasniedz F_{MSY}. Plāna īstenošanas gaitā Komisija ir veicinājusi datu vākšanu un datu kopīgošanu starp *MedAC* un ZZTEK, lai būtu iespējams turpināt sociālekonomisko modeļu un pārvaldības scenāriju izstrādi.

Tā kā analītisks novērtējums ir iespējams tikai par krājumiem, par kuriem ir daudz datu, attiecībā uz krājumiem, par kuriem datu trūkst, bija jāievēro piesardzības princips. Pateicoties datu vākšanas un zinātniskās modelēšanas progresam, ZZTEK varēja aprēķināt dažu krājumu saglabāšanas references rādītājus un vēl tālāk pilnveidot sociālekonomiskos novērtējumus, tādējādi skaidrāk iezīmējot pārejas ceļu uz F_{MSY}. Tomēr 2022. gadā ne visas dalībvalstis darīja pieejamus pietiekamus datu, jo jūrā veiktās uzskaites organizatorisku iemeslu dēļ bija aizkavējušās, tāpēc to krājumu skaits, par kuriem trūkst datu, palielinājās līdz sešiem.

Apspriešanā iesaistītās ieinteresētās personas slavēja kopš 2019. gada uzlaboto saziņu, taču to viedokļi par zvejas iespējām un plāna mērķu vērienīgumu atšķīrās. Valstu pārvaldes iestādes atzinīgi novērtēja atviegloto zvejas iespēju noteikšanas procesu un šajā sakarā atzīmēja krājumu analītisko novērtējumu un ar zvejniecību nesaistītu faktoru nozīmi. *MedAC* izcēla flotu pieliktās pūles, jo plāna īstenošana sākās Covid-19 un degvielas krīzes laikā, kas krietni saasināja flotu sociālekonomiskās grūtības. *MedAC* bija gandarīta par iespēju novērot dažas ZZTEK sanāksmes, sniegt informāciju un apspriest krājumu novērtējumus un pārvaldības scenārijus ar zinātniekiem, taču atkārtoti lūdza sociālekonomisku apsvērumu dēļ pasākumus iesaldēt un termiņu, līdz kuram jāsasniedz plāna 4. panta 1. punktā minētais F_{MSY} mērķis, atlikt uz 2030. gadu. Savukārt NVO lūdza zvejas iespējas sasaistīt ar zvejas rīku selektivitātes uzlabošanu un labāku kontroli (piemēram, *VMS* uzstādīšanu visos kuģos).

- **ZVEJAS PIEPŪLES REŽĪMI, NOZVEJAS LIMITI UN KOMPENSĀCIJAS MEHĀNISMS**

Plāns tika īstenots četrās zvejas iespēju noteikšanas kārtās (2020–2023). Plāna panākumu atslēga bija traleru zvejas piepūles režīms. Vadoties pēc zinātniskajiem ieteikumiem un pildot 7. panta 3. punktā noteikto juridisko pienākumu, tralēšanas dienu skaits tika pakāpeniski samazināts par 40 % no 2015.–2017. gada skaita, kas kalpoja par bāzlīniju. Tādējādi flotes varēja pakāpeniski pielāgoties un sektors iepazinās ar ES standartiem atbilstošu uzraudzību.

2022. gadā Komisija, pamatojoties uz labākajiem pieejamajiem zinātniskajiem ieteikumiem, ierosināja papildinošu pasākumu paketi. Šī "paketes pieeja" apvienoja pasākumus, kuri piemērojami traleriem, āķu jedu kuģiem, kas ietekmē nārstojošu heku mirstību, un nozvejas limitus, kas veicinātu Āfrikas dziļūdens garneles un sarkanās milzu garneles krājumu atjaunošanos. 2022. gadā ar Zvejas iespēju regulu[17] tika izveidots kompensācijas mehānisms, kas ar papildu tralēšanas dienām atalgo kuģus, kuri izpilda kritērijus (rezultatīvi zvejas aizlieguma apgabali nārsta periodos vai selektīvāku zvejas rīku izmantošana, lai samazinātu zivju mazuļu nozvejas)[18]. Kritērijus un kompensācijas mehānisma īstenošanu izvērtēja ZZTEK[19]. 2022. gadā kompensācijas mehānisms vienā dalībvalstī tika īstenots attiecībā uz lielāko daļu flotes, bet citā dalībvalstī – attiecībā uz kuģiem dažās ostās. Lai gan visas trīs dalībvalstis bija pieprasījušas papildu dienas saskaņā ar kompensācijas mehānismu, 2023. gadā dažas dalībvalstis papildu dienas tomēr neizmantoja.

Kopš 2022. gada zvejas iespēju regulās iestrādātā "paketes pieeja" ir faktiski samazinājusi zvejas izraisīto mirstību un vienlaikus minimalizējusi sociālekonomisko ietekmi. Komisija uzskata, ka plāns ir atvieglojis vienošanos par trim KZP pīlāriem (vidisko, sociālo un ekonomisko) un to integrēšanu lēmumos par zvejas iespējām. Plāns nodrošina skaidru pārvaldības virzienu, pēc kura jāvadās gan Komisijas priekšlikumos, gan Padomes lēmumu pieņemšanas procesā, kura tiek pieņemtas ikgadējās zvejas iespēju regulas. Kopš 2019. gada lēmumi ir bijuši konsekventi un saderīgi ar KZP mērķiem. Tie dod rezultātus, jo paredzams, ka līdz 2025. gadam aptuveni 55 % krājumu būs atjaunojušies, un heka krājumi ir uz atjaunošanās ceļa.

- **ATTĪSTĪBAS UZRAUDZĪBA UN DALĪBVALSTU PIENĀKUMI**

Plāna pirmajos gados Spānijā, Itālijā un Francijā tika pieņemta saskaņota uzraudzības sistēma, kas paredz ikmēneša paziņojumus un vairākus elastīgus pārvaldības pasākumus (9. un 10. pants). Komisijas dienesti, rīkodami ikmēneša koordinācijas sanāksmes ar šo triju valstu pārvaldes iestādēm, ir izveidojuši tehnisku tīklu. Tas radījis vienotu izpratni par plānā ietvertajiem pasākumiem, zinātniskajiem rezultātiem un palīdzējis veicināt jaunu pārvaldības kultūru. **Kopumā visas trīs dalībvalstis ir rūpīgi ziņojušas par lielāko daļu plāna īstenošanas aspektu**. Pirmajos gados tās ir panākušas labu atbilstību galveno pasākumu prasībām un to izpildi, kas nozīmē, piemēram, atļauju saņēmušo kuģu sarakstu ikgadēju atjaunināšanu, ikmēneša paziņojumus, zvejas dienu iedalīšanu un zvejas aizlieguma apgabalu noteikšanu. Plāns noteic arī zvejas dienas ilgumu traleriem un zvejas aizlieguma apgabalus. 2022. gadā Komisija noteica trīs zvejas aizlieguma apgabalus, 2021. gadā viena dalībvalsts noteica trīs zvejas aizlieguma apgabalus, un 2023. gadā tā pati dalībvalsts noteica divus zvejas aizlieguma apgabalus. Visbeidzot, rūpīga tralēšanas darbību uzraudzība nodrošināja, ka kopš plāna stāšanās spēkā iedalītās zvejas iespējas nav tikušas pārsniegtas.

[17] Padomes Regula (ES) 2022/110 (2022. gada 27. janvāris), ar ko 2022. gadam nosaka dažu zivju krājumu un zivju krājumu grupu zvejas iespējas Vidusjūrā un Melnajā jūrā. (OV L 21, 31.1.2022., 165. lpp.).

[18] Tabulas, kurās sīki atspoguļota kompensācijas mehānisma izmantošana kopš 2022. gada, ir atrodamas šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2024)195.

[19] ZZTEK 72. plenārsēdes ziņojums (STECF-PLEN-23-01).

Tomēr Komisija ir konstatējusi vairākas nepilnības, kas pieļautas valsts līmenī. Tā ar dalībvalstu iestādēm apspriedās par to, kā uzlabot valsts uzraudzības un izpildes panākšanas procesus, piemēram, iespēju anulēt valsts noteikto atkāpi, kas ļauj saldētājtraleriem pārsniegt plānā noteiktos tralēšanas laika limitus[20]. Attiecībā uz flotes kapacitāti (plāna 9. panta 7. punkts un 9. panta 9. punkts) Komisija ir regulāri lūgusi dalībvalstis novērst nelīdzsvarotību starp to flotes kapacitāti un zvejas iespējām[21]. Komisija darīja zināmus sekmīgos piemērus, kas liecina, ka dalībvalstīs, kuru flotes ir līdzsvarā un apzvejo ilgtspējīgi pārvaldītus krājumus, kuģu ikgadējā aktivitāte un rentabilitāte pieaug.

Ieinteresētās personas atzinīgi izteicās par ciešāko koordināciju starp valstu pārvaldes iestādēm un regulārajām sanāksmēm ar *MedAC* darba grupu plāna jautājumos. Tas veicinājis uzticēšanos un raitu informācijas apmaiņu starp Komisiju un visām ieinteresētajām personām. Komisija uzskata, ka tas pavēris iespēju izstrādāt kompensācijas mehānismu un citus pielāgotus pasākumus plāna mērķu sasniegšanai, ņemot vērā vietējo zvejniecību specifiku. Attiecībā uz flotes kapacitāti *MedAC* pauda bažas par traleru skaita samazināšanos, ņemot vērā to, cik liela nozīme ir šim sektoram, kas apgādā vairāk nekā 80 % Vidusjūras zivju izsoļu.

- **ELASTĪGI PASĀKUMI, KAS ATBALSTA NOZARES PĀREJU**

Lai atvieglotu nozares pāreju uz ilgtspējīgāku praksi un nodrošinātu pārvaldības pasākumu aktīvu īstenošanu, ir ieviesti vairāki elastīgi pasākumi. Tie ietver, pirmkārt, traleru zvejas dienu pārvietošanu starp flotes segmentiem, ko uz zinātniski pamatotu pārrēķina koeficientu bāzes veic, lai nepieļautu, ka traleri zvejas piepūli vai nu pārsniedz, vai neizmanto pilnībā. Šo pirmo elastības pasākumu kopš 2020. gada viena dalībvalsts ir izmantojusi katru gadu un vēl viena dalībvalsts – dažas reizes. Otrkārt, visas trīs dalībvalstis dažos flotes segmentos ir izmantojušas atkāpi, kas pieļauj līdz 18 stundām ilgu tralēšanas dienu, un dažās ostās attiecībā uz traleriem, kas kampaņveidīgi zvejo garneles ilgāk un lielākā dziļumā, – elastību zvejas reisa ilguma noteikšanā. Treškārt, divas dalībvalstis ir izmantojušas atkāpi, lai uz konkrētu ģeogrāfisku ierobežojumu pamata noteiktu alternatīvus zvejas aizlieguma apgabalus, kuru mērķis ir aizsargāt heka mazuļus piekrastes apgabalos.

Turklāt 2024. gadā viena dalībvalsts izmantoja iespēju pieņemt kompensācijas mehānismu ar ne vairāk kā 12 kritērijiem, kura mērķis ir stimulēt ilgtspējīgākas prakses, 2022. gadā to daļēji izmantoja otra dalībvalsts, savukārt 2023. un 2024. gadā šādu iespēju pieprasīja visas trīs dalībvalstis. Visbeidzot, 2023. un 2024. gadā visas trīs dalībvalstis lūdza iespēju saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 847/96 4. panta 2. punktu un KZP regulas 15. panta 9. punktu izmantot ikgadējo elastību attiecībā uz krājumiem, kam noteikti nozvejas limiti, un iespēju starp dalībvalstīm apmainīties ar nozvejas limitiem, kurus neviena no tām neizmanto, lai gan viena dalībvalsts tai iedalītās zvejas iespējas neizmanto pilnā apmērā.

[20] Sīkāka informācija par uzraudzības un izpildes panākšanas procesiem plāna satvarā ir sniegta šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2024)195.

[21] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei *Ceļā uz ilgtspējīgāku zveju Eiropas Savienībā: pašreizējais stāvoklis un 2023. gada ievirzes* (SWD(2022) 157 final).
Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei *Ilgtspējīga zveja Eiropas Savienībā: pašreizējais stāvoklis un 2024. gada ievirzes* (SWD(2023) 172 final).

- **ZVEJAS AIZLIEGUMA APGABALI**

Plāna 11. pants prasa dalībvalstīm noteikt zvejas aizlieguma apgabalus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu zivju mazuļu un nārstotāju aizsardzību. 2020. gadā īpaši koncentrējoties uz heka mazuļu aizsardzību, plānā tika prasīts līdz 2021. gada 17. jūlijam, pamatojoties uz labāko pieejamo zinātnisko ieteikumu, izveidot vēl citus zvejas aizlieguma apgabalus, lai aizsargātu zivju mazuļus un nārstojošas zivis. Kā alternatīvu trīs mēnešu ilgam aizliegumam traleriem darboties sešu jūras jūdžu attālumā no krasta divas dalībvalstis pielāgoja savus zvejas aizlieguma apgabalus, jo tie atrodas apgabalos, kuros jūra ir dziļāka par 100 m, vai vietās, kur kontinentālā šelfa platība ir ierobežota.

Kopumā ZZTEK[22] novērtēja, ka divu dalībvalstu noteiktie zvejas aizlieguma apgabali nav sasnieguši plānā izvirzītos mērķus, proti, dalībvalstu noteiktie zvejas aizlieguma apgabali nebija pietiekami lieli, lai sasniegtu mērķrādītāju zivju mazuļu un nārstotāju nozveju samazināt par 20 %.

- **ATPŪTAS ZVEJA UN PIEZVEJAS SUGU KRĀJUMU PĀRVALDĪBA**

Lai ņemtu vērā visus plāna aptverto sugu zvejas izraisītas mirstības avotus, Padome var pieņemt zinātniski pamatotus atpūtas zvejniekiem piemērojamus limitus, un dalībvalstīm ir jāveic samērīgi pasākumi, kas nepieciešami, lai uzlabotu datu vākšanu (plāna 8. pants). ZZTEK[23] ir izvērtējusi atpūtas zvejas ietekmi uz plāna aptverto demersālo krājumu zvejas izraisīto mirstību. Pamatojoties uz pieejamo informāciju, ZZTEK ir secinājusi, ka atpūtas zvejai, visticamāk, nav būtiskas ietekmes. Tā kā ZZTEK nebija pieejami novērtējuma veikšanai pietiekami dati, 12. pants par piezvejas krājumu pārvaldību netika īstenots.

2.2. ES FONDU ATBALSTS UN SOCIĀLEKONOMISKĀS NORISES

Plānā ir īpaši panti (19. un 20. pants), kas ļauj ES līdzekļus izmantot zvejas darbību pagaidu pārtraukšanai un pilnīgai izbeigšanai, lai tādējādi novērstu flotes kapacitātes nelīdzsvarotību. Vērtējot pēc bioloģiskajiem un ekonomiskajiem rādītājiem, flotes segmentu kapacitāte, sevišķi vienā dalībvalstī, joprojām nav līdzsvarā ([24]). Abas pārējās dalībvalstis zvejas darbību pagaidu pārtraukšanu un pilnīgu izbeigšanu ir izmantojušas, lai samazinātu traleru kapacitāti un panāktu flotes segmentu un tiem pieejamo zvejas iespēju līdzsvaru. Lai gan trešā dalībvalsts savu Vidusjūras flotes segmentu un to zvejas iespēju nelīdzsvarotību nav novērsusi, zvejas darbību pagaidu pārtraukšanu tā ir izmantojusi. Nozares pārstāvji ir pauduši interesi arī par zvejas darbību pilnīgu izbeigšanu.

Degvielas krīzes un enerģētikas pārkārtošanas kontekstā **Komisija pauž nožēlu, ka dalībvalstis nav pilnībā izmantojušas EJZF finansējumu, kas pieejams saskaņā ar nacionālajām darbības programmām**. **Proti, vienā dalībvalstī neizmantoti palika vairāk nekā 15 % (210 milj. EUR) no sākotnējā piešķīruma**. Tā kā gan EJZF, gan EJZAF atbalsta plāna mērķus, Komisija uzskata, ka dalībvalstīm būtu bijis jāizmanto lielāks EJZF finansējums saskaņā ar

[22] Pieejams ZZTEK ziņojumos EWG 22-01 un EWG 23-01, ZZTEK — Eiropas Komisija (europa.eu).
[23] Pieejams ZZTEK ziņojumos EWG 21-01 un EWG 22-01, ZZTEK — Eiropas Komisija (europa.eu).
[24]Pieejams ZZTEK ziņojumā EWG 23-13 par līdzsvaru un kapacitāti.

nacionālajām darbības programmām un lielāks EJZAF finansējums saskaņā ar nacionālajām programmām, lai atbalstītu selektīvākas zvejas ieviešanu, pāreju uz praksi, kas patērē mazāk degvielas, uzlabotu zvejniecību kontroli un samazinātu pieņemto saglabāšanas pasākumu sociālekonomisko ietekmi uz zvejniekiem. Šie pasākumi būtu saskanīgi ar Komisijas 2023. gada februārī pieņemtās Okeāna tiesību aktu paketes mērķiem.

Pozitīvi ekonomiskie rezultāti ir sasniegti flotes segmentos, kuru apzvejotie zivju krājumi ir ilgtspējīgi. Komisija ir vairākkārt mudinājusi dalībvalstis flotes kapacitāti pielāgot zvejas iespējām. Klimata, biodaudzveidības un enerģētikas krīzes sarežģītajā kontekstā plānā ir paredzēti instrumenti, ar ko iespējams uzlabot zvejas ilgtspēju, tātad palielināt zivju blīvumu un to lielumu, uzlabot zvejas flotes sniegumu un sagādāt lielāku peļņu.

2021. gadā[25] Vidusjūras flotē darbojās 57 % no visiem ES kuģiem un strādāja 47 % no ES zvejniecībā nodarbinātajiem. Tā nodrošināja 9 % no ES izkrāvumiem svara izteiksmē un 24 % vērtības izteiksmē. Aptuveni 31 % no kopējās Vidusjūrā gūto izkrāvumu vērtības sagādā Vidusjūras rietumu apakšreģions (plāna pieņemšanas laikā 1,35 mljrd. EUR no kopumā 4,76 mljrd. EUR), un Vidusjūras rietumu daļā darbojas aptuveni 19 % Vidusjūras zvejas flotes[26]. Itālija Vidusjūras rietumu daļā gūst aptuveni 40 % izkrāvumu. Spānija un Francija Vidusjūras ūdeņos gūst mazāk nekā 10 % izkrāvumu (svara izteiksmē).

Visās trijās dalībvalstīs zvejniecības sociālā ietekme Vidusjūras rietumu daļas ostās ir būtiska: piekrastes mazapjoma zvejniecības sagādā 79 % jūrā pavadīto dienu un 55 % nodarbinātības. Tomēr galvenais operators reģionā ir bijusi lielapjoma zvejas flote, kas sagādājusi 84 % izkrāvumu svara izteiksmē un 72 % izkrāvumu vērtības izteiksmē. Izkrāvumu svars gadiem ilgi ir samazinājies, turpretim to vērtība pieaugusi. 2021. gadā Spānija Vidusjūrā nozvejoja aptuveni 19 % izkrāvumu, Itālija – vairāk nekā 40 %, bet Francija – mazāk nekā 5 %.

Par sociālekonomisko sniegumu runājot, lai gan plāna īstenošana sākās Covid-19 pandēmijas laikā un augstāku degvielas cenu apstākļos, **sociālekonomiskie rādītāji liecina, ka situācija ir uzlabojusies**: uzlabojumi vērojami flotes segmentos, kuri ir tuvāk līdzsvaram, un saistībā ar krājumiem, ko apzvejo tuvāk F_{MSY} līmenim. Kopumā 2021. gadā **Vidusjūras rietumu daļas flote turpināja gūt peļņu**, kaut gan pandēmijas sekas un augstākas degvielas cenas kopš 2015. gada vērojamo ekonomisko rādītāju uzlabošanos palēninājа.

Tiek lēsts, ka 2021. gadā gūtie ieņēmumi (ienākumi no izkrāvumiem un citi ienākumi) pārsniedza 1,5 mljrd. EUR, un bruto pievienotā vērtība (BPV) visā Vidusjūras reģionā bija 900 milj. EUR, no kuriem aptuveni 44 % nodrošināja Vidusjūras rietumu daļas ostas Itālijā (ieņēmumi 721 milj. EUR apmērā, no kuriem aptuveni 40 % nāk no Vidusjūras rietumu daļas ostām), Spānijā (288 milj. EUR) un Francijā (82 milj. EUR). Tas atbilst **ieņēmumu pieaugumam par 4 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, savukārt neto peļņas daļa 2020.–2021. gadā palielinājās par 16 %**. Spānijas un Itālijas ieņēmumi pieauga (Itālijai par 9 %, Spānijai par 3 %), savukārt Francijas ieņēmumi saglabājās teju 2020. gada līmenī.

[25] Attiecīgie ekonomiskie dati ir pieejami tikai par laiku līdz 2021. gadam. Sk. STEFC 2023, *Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet* (STECF 23-07).

[26] *The state of Mediterranean and Black Sea fisheries*, Vidusjūras Vispārējā zivsaimniecības komisija.

No energoatkarības aspekta raugoties, enerģijas patēriņš 2021. gadā (442 milj. litru) salīdzinājumā ar 2020. gadu nokritās par 5 %, pateicoties Spānijas flotē panāktajam samazinājumam par 16 % un Francijas flotē panāktajam samazinājumam par 15 %. 2021. gadā vislielākais enerģijas patēriņš reģionā bija Itālijā (56 %), kam tai sekoja Spānija (17 %), savukārt Francija patērēja mazāk nekā 5 % no visas Vidusjūras flotes patērētās enerģijas. Arī zvejas piepūlei, kas izteikta jūrā pavadītās dienās, visā reģionā bija vispārēja lejupejoša tendence: 2013.–2018. gadā tā bija stabila, bet 2019.–2021. gadā pēc plāna stāšanās spēkā samazinājās.

Nodarbinātība, ko mēra ar pilnslodzes ekvivalentiem (*FTE*), visās trijās dalībvalstīs atšķiras. Jaunākie dati liecina, ka Itālija nodrošina 39 % no ES Vidusjūras zvejniecības sektora kopējās nodarbinātības, no tiem 40 % tieši Vidusjūras rietumu daļā, savukārt Spānija nodrošina 14 % no ES Vidusjūras zvejniecības sektora kopējās nodarbinātības, bet Francija 4 %. Nodarbinātība pēdējo 10 gadu laikā ir samazinājusies, un lielākais relatīvais samazinājums Vidusjūras rietumu daļā reģistrēts Francijā (8 %). Turklāt pandēmijas ieilgušās sekas 2021. gadā turpināja ietekmēt ekonomikas sniegumu sakarā ar ierobežojumiem un sociālo distancēšanos daļā gada. Vidējā alga uz *FTE* lielapjoma zvejas flotē laikā no 2020. līdz 2021. gadam samazinājās par 5 % (tiek lēsta aptuveni 18 889 EUR gadā), savukārt vidējā alga mazapjoma zvejas flotē samazinājās par 14 % līdz 9059 EUR.

Visā visumā tendences lielapjoma un mazapjoma zvejas flotē atšķiras. **Neraugoties uz vidējās algas kritumu, visi mazapjoma zvejas flotes ekonomiskā snieguma rādītāji turpināja uzlaboties, jo palielinājās ienākumi no citiem avotiem** (galvenokārt Itālijā), kas saistīti ar tādām radniecīgām darbībām kā zvejas tūrisms, un ar augstākām izkrāvumu cenām. Pateicoties **īsākām piegādes ķēdēm un tiešajai pārdošanai galapatērētājiem un restorāniem**, mazapjoma zvejas flote pārdeva produktus par augstākām cenām nekā lielapjoma zvejas flote. Savukārt lielapjoma zvejas flote reģistrēja BPV un bruto peļņas samazinājumu, galvenokārt tāpēc, ka izkrāvumu vērtība nokritās par 4 %, bet enerģijas izmaksas pieauga par 20 %.

Apspriešanā iesaistītās ieinteresētās personas apgalvo, ka starp plāna īstenošanu un sociālekonomiskajām tendencēm pastāv negatīva korelācija, galvenokārt heka lēnās atjaunošanās un degvielas cenu dēļ. Daži nozares pārstāvji apgalvo, ka plāna lielākais trūkums ir tas, ka netiek ņemti vērā sociālekonomiskie apsvērumi un zvejas iespēju noteikšana nav elastīga. Nozare aicina īstenot pakāpeniskāku pieeju F_{MSY} sasniegšanā, lai būtu iespējams pielāgoties citām grūtībām, ar kurām nozare saskaras (piemēram, pandēmijai un degvielas cenām). Turpretī NVO apgalvo, ka plāna pasākumu īstenošana vēl pakāpeniskākā veidā nedotu nekādu labumu ne jūras resursiem, ne zvejniekiem, bet sociālekonomisko situāciju pasliktinātu vēl vairāk. Dalībvalstis uzsver, ka KZP ir jāpielāgo Vidusjūras reģiona specifiskajām vajadzībām un jāņem vērā citas cilvēka darbības un ārējie faktori, kas ietekmē jūras ekosistēmas.

Komisija uzskata, ka plāns ir bijis noderīgs un pandēmijas un degvielas krīzes laikā sniedzis nozarei papildu atbalstu. Komisija pauž nožēlu par to, ka dalībvalstis nav pilnībā izmantojušas pieejamos ES fondu līdzekļus, lai sasniegtu plāna mērķus un stimulētu sektora pāreju uz ilgtspējīgāku un no degvielas mazāk atkarīgu ekonomiku, kas ir Komisijas 2023. gada februārī pieņemtās Okeānu tiesību aktu paketes galvenie mērķi. Neviendabīgas zivju krājumu un zvejniecību tendences daļēji ir izraisījuši iemesli, kas pastāvējuši vēl pirms plāna pieņemšanas.

Pārmērīga kapacitāte un ilgstoši piekopta neilgtspējīga zvejošana ir nodarījusi reālu sociālekonomisku kaitējumu, radot lielas izmaksas piekrastes kopienām, arī zvejniekiem, kuru iztika ir atkarīga no zvejniecības. Zvejnieku kopienu ilgtermiņa pārticību var nodrošināt tikai ilgtspējīga zvejas prakse un pienācīga vides aizsardzība.

2.3. DELEĢĒTO PILNVARU ĪSTENOŠANA

Vēl viens reģionalizācijas stiprināšanas procesa aspekts ir plāna īpašie noteikumi (14., 15., 16. un 18. pants), kas ļauj dalībvalstīm iesniegt kopīgus ieteikumus[27] par jautājumiem, par kuriem Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģētos aktus, piemēram, deleģētos aktus par vajadzīgajiem saglabāšanas pasākumiem, tehniskajiem pasākumiem un izmetumu plāniem.

- **ĪPAŠI SAGLABĀŠANAS PASĀKUMI**

Līdzīgi kā citu ES daudzgadu pārvaldības plānu gadījumā 13. pants, kura mērķis ir aizsargāt jūras organismu mazuļus, pārskata periodā izmantots netika, jo tā saturs tika aizstāts ar specifiskāko Tehnisko pasākumu regulu (ES) 2019/1241[28]. Tomēr, neraugoties uz dalībvalstu paziņojumiem Lauksaimniecības un zivsaimniecības padomē 2020. gada decembrī, Komisijas biežajiem pamudinājumiem un atbalstam pieejamajiem ES fondu līdzekļiem, **dalībvalstis neiesniedza Komisijai kopīgus ieteikumus par papildu zvejas aizlieguma apgabalu noteikšanu, zvejas rīku selektivitātes palielināšanu vai lielāku minimālo saglabāšanas references izmēru (MSRI) noteikšanu**.

- **IZKRAUŠANAS PIENĀKUMS UN IZMETUMI**

KZP galvenais mērķis ir īstenot izkraušanas pienākumu un pakāpeniski izskaust izmetumus. Saskaņā ar plānu izkraušanas pienākumu piemēro sugām, kuras pārvalda ar nozvejas limitiem, piemēram, sarkanajai milzu garnelei, un sugām, kam noteikts MSRI, piemēram, hekam. Kopš 2019. gada Komisija ir intensificējusi darba koordināciju ar zinātniekiem un ieinteresētajām personām, lai uzlabotu datu vākšanu un atbalstītu ZZTEK darbā pie standartizētas pieejas atbrīvojuma pieprasījumiem[29]. Plāna 14. pantā paredzētās pilnvaras ir izmantotas četras reizes, un Komisija ir pieņēmusi četrus deleģētos aktus[30] par augstas izdzīvotības atbrīvojumiem un *de minimis* atbrīvojumiem no izkraušanas pienākuma.

---

[27] Reģionalizācijas procesa kontekstā dalībvalstis ir izveidojušas augsta līmeņa reģionālas grupas, kuru sastāvā ir dalībvalstu zivsaimniecības vadītāji un asociētās Komisijas amatpersonas, un viena no tām nodarbojas tieši ar Vidusjūras rietumu daļu ("*PescaMed*"). *PescaMed* galvenais mērķis ir uzlabot tās sastāvā ietilpstošo dalībvalstu koordināciju un sadarbību zvejniecību pārvaldības jomā, pieņemot kopīgus ieteikumus, apkopojot zinātniskā atbalsta pētījumus un veicinot sadarbību ar citām svarīgām reģiona ieinteresētajām personām.

[28] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1241 (2019. gada 20. jūnijs) par zvejas resursu saglabāšanu un jūras ekosistēmu aizsardzību ar tehniskiem pasākumiem un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1967/2006, (EK) Nr. 1224/2009 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1380/2013, (ES) 2016/1139, (ES) 2018/973, (ES) 2019/472 un (ES) 2019/1022 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 894/97, (EK) Nr. 850/98, (EK) Nr. 2549/2000, (EK) Nr. 254/2002, (EK) Nr. 812/2004 un (EK) Nr. 2187/2005 (OV L 198, 25.7.2019., 105. lpp.).

[29] ZZTEK 66. plenārsēdes ziņojums (STECF-PLEN-21-01).

[30] Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2020/4, 2021/2066, 2022/2288, 2023/2462.

ZZTEK[31] lēš, ka ES līmenī izmetumu prakse, visticamāk, nav daudz mainījusies. Kopš 2019. gada 1. janvāra, kad Vidusjūrā stājās spēkā izkraušanas pienākums, kvantitatīvu datu joprojām trūkst. Attiecībā uz Vidusjūras rietumu daļu ZZTEK norādīja, ka ir proaktīvi izstrādātas pieejas, kā izkraušanas pienākuma īstenošanu uzlabot, izstrādājot pētniecības projektus, kuros iesaistītas vietējās ieinteresētās personas. Tomēr **ZZTEK norādīja arī uz pazīmēm, kas liecina, ka zvejas industrijas prakse jūrā nav mainījusies, un tas nozīmē, ka izmetumi, visticamāk, nav samazinājušies**. ZZTEK jaunākajā krājumu novērtējumā lēsts, ka heka izmetumi jūrā varētu būt palielinājušies, bet svītrainās jūrasbarbes izmetumi būtu uzskatāmi par nenozīmīgiem.

Apspriešanā iesaistītajām ieinteresētajām personām ir līdzīgi viedokļi par pašreizējo izmetumu praksi. Visi respondenti savā novērtējumā piekrita, ka kopš izkraušanas pienākuma stāšanās spēkā 2019. gadā faktiskais izmetumu apjoms reģionā ir saglabājies stabils. Tomēr zvejas industrija ir centusies izprast un īstenot izkraušanas pienākumu un sadarboties ar pētniecības institūtiem šajā jautājumā. Visas ieinteresētās personas apstiprina, ka izkraušanas pienākums ir veicinājis selektīvāku zvejas rīku zinātnisko izpēti un pētījumus par izdzīvotību. Tomēr attiecībā uz jauktu sugu demersālajām zvejniecībām tās uzskata, ka selektivitāti nevar palielināt bezgalīgi. Komisija uzskata, ka joprojām pastāvošo izmetumu problēmu galvenokārt izraisa apstāklis, ka dalībvalstu iestādes nenodrošina pietiekamu kontroli un izpildes panākšanu, un minētā problēma ir jārisina ES zivsaimniecības kontroles sistēmas ietvaros.

2.4. EKOSISTĒMISKA PIEEJA

Lai samazinātu zvejas negatīvo ietekmi uz jūras ekosistēmu, zvejniecību pārvaldībā jāīsteno ekosistēmiska pieeja (KZP regulas 2. panta 3. punkts). Plāna 3. panta 3. punktā turklāt noteikts, ka plānam jābūt saskanīgam, it īpaši ar mērķi sasniegt labu vides stāvokli saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (JSPD)[32]. Gadu desmitiem jūras ekosistēmas Vidusjūras rietumu daļā ir saskārušās ar dažādiem stresa avotiem – no pārzvejas līdz samazinātai barības vielu pieejamībai[33] un izmaiņām barošanās tīklā, kā arī klimata pārmaiņu un piesārņojuma radītajām sekām[34]. Tomēr nesen veiktā pētījumā[35] novērtēts, ka stāvoklis reģionā ir "labs", un konstatēts, ka aizsargājamās teritorijas ir sasniegušas "labu" vai "ļoti labu" stāvokli, pie kam apgabals, kurā tralēšana nenotiek, novērtēts kā apgabals, kurš izrādījies rezultatīvs "ļoti laba" vides stāvokļa

[31] *Evaluation of Joint Recommendations on the landing obligation and on Technical Measures Regulation* (STECF-23-04 un 23-06).

[32] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/56/EK (2008. gada 17. jūnijs), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp.).

[33] Cita starpā Feuilloley G, Fromentin JM, Stemmann L, Demarcq H, Estournel C, Saraux C, "Concomitant changes in the environment and small pelagic fish community of the Gulf of Lions", *Progress in Oceanography*, 186. sēj., 2020.

[34] Sk. *FAO*. 2023. *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries 2023 — Special edition*. Vidusjūras Vispārējā zivsaimniecības komisija, Roma, un *The 2023 Mediterranean Quality Status Report and a Renewed Ecosystem Approach Policy in the Mediterranean*.

[35] Fraschetti, S., Fabbrizzi, E., Tamburello, L., Uyarra, M. C., Micheli, F., Sala, E., Pipitone, C., Badalamenti, F., Bevilacqua, S., Boada, J., Cebrian, E., Ceccherelli, G., Chiantore, M., D'Anna, G., Di Franco, A., Farina, S., Giakoumi, S., Gissi, E., Guala, I., Guidetti, P., Katsanevakis, S., Manea, E., Montefalcone, M., Sini, M., Asnaghi, V., Calò, A., Di Lorenzo, M., Garrabou, J., Musco, L., Oprandi, A., Rilov, G., and Borja, A. (2022) "An integrated assessment of the Good Environmental Status of Mediterranean Marine Protected Areas". *Journal of Environmental Management* 305: 114370.

sasniegšanas aspektā. Vēl pētījumā secināts, ka aizsargājamās jūras teritorijas un tralēšanas aizliegumi vietējā mērogā var veicināt laba vides stāvokļa sasniegšanu un JSPD mērķu īstenošanu.

ZZTEK[36] lēš, ka 2023. gadā svītrainā jūrasbarbe Lionas līcī (7. ģeogrāfiskais apakšapgabals (ĢAA)) un svītrainā jūrasbarbe Ligūrijas jūrā un Tirēnu jūras ziemeļu daļā (9. ĢAA) bija vienīgie plāna aptvertie mērķsugu krājumi, kas atbilda diviem no trim novērtētajiem JSPD 3. raksturlieluma kritērijiem, kas saistīti ar zvejas iespējām. Sārtā dziļūdens garnele 1. ĢAA un 5., 6. un 7. ĢAA un Norvēģijas omārs 9. ĢAA atbilda tikai zvejas izraisītas zivju mirstības kritērijam.

Apspriešanā iesaistītās ieinteresētās personas uzsvēra to, cik svarīga ir ekosistēmiska pieeja zvejniecību pārvaldībā un zvejniecību devums laba vides stāvokļa sasniegšanā, taču atzīmēja, ka svarīga nozīme ir arī ar zvejniecību nesaistītiem faktoriem. Dalībvalstis uzskata, ka bez plāna zivju krājumu stāvoklis, iespējams, būtu pasliktinājies. Savukārt *MedAC* uzskata, ka plāns ir bijis neproduktīvs, jo tajā nav noteikumu, kuros būtu sīki izklāstīts, kā īstenojama ekosistēmiska pieeja zvejniecību pārvaldībā.

2.5. REĢIONĀLĀ SADARBĪBA

MedAC tika izveidota 2008. gada septembrī, un tajā darbojas organizācijas, kas pārstāv zvejniecības un citas interešu grupas, ko ietekmē KZP (piemēram, vides nevalstiskās organizācijas, sporta un atpūtas zvejnieku organizācijas)[37]. *MedAC* galvenais mērķis ir sniegt ieteikumus par zvejniecību pārvaldību Vidusjūrā un par sociālekonomiskajiem un saglabāšanas aspektiem. Ar *MedAC* ir jāapspriežas par konkrētiem jautājumiem, jo īpaši par dalībvalstu kopīgajiem ieteikumiem, un tās ieteikumi ir jāņem vērā.

Kopš 2019. gada *MedAC* ir ļoti aktīvi iesaistījusies plāna īstenošanā. *MedAC* paspārnē tika izveidota īpaša darba grupa, kura pievēršas tieši plānam. Tā ir sniegusi piecus ieteikumus un novērotāja statusā piedalās lielākajā daļā ZZTEK sanāksmju par plānu.

MedAC uzsvēra, ka kopš plāna pieņemšanas reģionālo ieinteresēto personu saziņas līmenis ir uzlabojies. Dalībvalstis uzskata, ka reģionālā sadarbība ir attīstījusies pozitīvi, taču atzīmē, ka kopīgo ieteikumu sagatavošanu varētu vēl uzlabot. Kopīgo ieteikumu kā reģionāli pielāgota instrumenta ideja ir labi saprotama, taču to sagatavošanai bieži nepieciešami laikietilpīgi iepriekšēji pētījumi. Deleģēto aktu pieņemšana arī prasa laiku procesā veicamo daudzo zinātnisko un administratīvo darbību dēļ.

Komisija uzskata, ka **dalībvalstis būtu varējušas vairāk izmantot reģionalizācijas procesu, iesniedzot kopīgus ieteikumus par** plāna 11.–13. pantā minēto **saglabāšanas pasākumu pieņemšanu** un iesniedzot kopīgus ieteikumus par atbrīvojumiem no izkraušanas pienākuma. Tām arī būtu bijis jāapspriežas ar Konsultatīvo padomi un citām ieinteresētajām personām par ieilgušajām problēmām, kas ietekmē Vidusjūras rietumu daļu. Neraugoties uz biežiem Komisijas atgādinājumiem, nav kolektīvi risināti tādi svarīgi jautājumi kā heka krājumu ilgtspējīgāka

[36] Ziņojumi STECF EWG 23-09 un STECF PLEN 24-01.

[37] Med-ac - Consiglio consultivo regionale per il mediterraneo https://en.med-ac.eu/.

pārvaldība, būtiski zvejas rīku selektivitātes uzlabojumi, lielāka MSRI noteikšana vai plašāki pasākumi, kas veicami, lai izveidotu rezultatīvu zvejas aizlieguma apgabalu tīklu, kura mērķis ir aizsargāt mazuļu uzturēšanās vietas un nārsta vietas.